

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ראה

"צקדו את ה' בשמחה"...

גיליון מס' 61

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת ראה

עבדו את ה' בשמחה...

מעשה שהיה במוהל שהתקבל בביתו טלפון. מן הצד השני של האפרכסת בקע קול נרגש של יהודי שבישר על לידת בנו. "נשמח מאד אם כבודו יוכל למוול אותו", ביקש האב כשקולו נשנק. "בשמחה רבה. באיזה יום הברית?" מן העבר השני – דממה... כעבור רגעים מספר שבה נשימתו של האב המרוגש. המוהל כבר הבין כי לפניו מקרה משמח במיוחד. "כמה זמן חיכיתם לו?", שאל. "עשרים ושתים שנים", השיב האב. עתה גם המוהל היה נרגש מאד... האב, שהתקשה לדבר, חזר פעמיים ושלש על כתובתו, עז שהמוהל הצליח לרושמה כיאות. בהגיע יום הברית השכים המוהל קום לתפילת וותיקין. הוא קיבל בהבנה את בקשת האב לערוך את הברית בשבע בבוקר, הרי זמן כה רב המתינו וציפו לתינוק. גם אם היו עורכים את הברית בחמש בבוקר היה מבין לליבם. בתפילת שחרית התחנן המוהל בלב הומה לריבון העולמים שהרך הנולד העומד להימול יגדל לתורה, לחופה ולמעשים טובים, לתפארת בני משפחתו. בדרכו אל הברית כבר עלו בעיני רוחו דמויותיהם של בני משפחה הבוכים מהתרגשות, ובאזניו כבר שמע את עזרת הנשים הומייה מתמיד. והנה, במהלך הברית לא הבחין המוהל בשום התרגשות והתפעלות מיוחדת אצל הקהל. הציבור ישב סביב השולחנות ודיבר על דא ועל הא. 'עשרים ושתים שנה!' הרהר המוהל בליבו, 'ונראה כי זו ממש ברית רגילה. אי אפשר להבין את העולם!'.

עם סיום הברית הבחין המוהל בגדוד ילדים המקיף את אבי הבן. האחד קרא: "אבא, אני אקח את שלושת הקטנים למטפלת ואת יוסל'ה לגן. נעמי תשמור כאן על ארבעת הבנות". האחר ביקש: "אבא, ברכני נא שאזכה להיות גדול בתורה"... המוהל המשיך להאזין לדברי הילדים, ותצילנה אזניו...

הוא פנה עם האב לקרן זוויית, "כבר חמשה ימים אני נרגש כפי שלא הייתי מעודי. עשרים ושתים שנה אמרת לי! כעת רואה אני שבלי עין הרע אתה מוקף בחבילי חבילות!"

"אם הובנתי שלא כיאות, אני מבקש את סליחתך", התנצל האב מעומק ליבו, "נשאתי את רעייתי לאשה לפני עשרים ושתים שנה. כן, נולדו לי כבר יותר ממניין ילדים, ברוך הוא וברוך שמו, ומה בכך?! היש בעצם קיומם כדי להפחית מעצמת שמחתי והתרגשותי? הרי זכיתי במתנה מופלאה, בן יהודי, נשמה טהורה וקדושה, אותה אגדל, בסייעתא דשמיא, לתורה לחופה ולמעשים טובים"...

*

בפרשת השבוע כתוב שלוש פעמים העניין של שמחה בעבודת ה': "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם"... "ושמחת לפני ה' אלוקיך"... "ושמחת בחגך"...

מדוע כל כך חשוב לעבוד את ה' בשמחה? וכיצד מגיעים למצב של שמחה בקיום המצוות ובלימוד התורה כמו בפעם הראשונה שעושים מצווה, כמו שלומדים משהו בפעם הראשונה?

- חשיבותה של ההתחדשות וההתלהבות -

במדרש (תנחומא, כי תשא ל"ד) מלמדים חז"ל כי הלוחות הראשונים השתברו משום שהם ניתנו בפומבי, מה שגרם לכך ששלטה בהם עין הרע. לפיכך, ללוחות הראשונים לא היה קיום, בעוד ללוחות השניים, שניתנו בצנעה, מבלי מעמד רב רושם שזכה לפרסום בכל העולם כולו, היה קיום לדורי דורות.

מעשה, מקשה בעל ה"שפת אמת" (כי תשא): אם הפרסום שניתן למתן הלוחות הראשונות היה בעוכריהם, מדוע אכן בחר הקב"ה לתת את הלוחות הללו בפרהסיה? כלום לא היה מוטב לוותר על עניין הפרהסיה, לתת את הלוחות הראשונים בצנעה, ובכך לאפשר להם קיום נצחי?

מבאר ה"שפת אמת", כי אמנם הקב"ה ידע מראש שהלוחות הראשונים יישברו בשל הפרהסיה שליוותה את נתינתם, ובכל זאת, "השתלם" כביכול לתת את הלוחות הללו בפרהסיה במעמד נורא הוד, משום שהמעמד הנורא הזה העניק לעם ישראל את תחושת ההתלהבות הראשונית בקבלת התורה, וההתלהבות הזו הינה בעלת ערך עד כדי כך, שמשתלם לתת את הלוחות בפרהסיה עם כל הקולות והברקים והעולם כולו שמדדעזע, בשביל ההתלהבות של ההתחלה. זה משתלם למרות המחיר היקר של שבירת הלוחות...

ואמנם, על הפסוק הראשון בתורה: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", מביא רש"י הקדוש את דברי המדרש: 'בראשית ברא' – אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שאמרו רז"ל: בשביל התורה שנקראת 'ראשית דרכו', ובשביל ישראל שנקראו 'ראשית תבואתו'."

ואילו הרה"ק מלעכוויטש ('תורת אבות' בראשית) היה מוסיף ואומר: "לי יש עוד 'ראשית' שבשבילה נברא העולם. בשביל עבודת ה' בבחינת 'ראשית', כלומר: בשביל עבודת ה' בהתלהבות, בבחינה של 'ראשית', כלומר חידוש והתחלה!" – היה כדאי לברוא את העולם בשביל עבודת השם עם ההרגשה של "ראשית".

ללמדנו, עד כמה חשובה ההתלהבות בעבודת ה', התלהבות שלעולם לא תהיה מנת חלקו של אדם החווה את עבודתו הרוחנית ממקום של שחיקה רגשית.

*

הגר"י הוטנר זצ"ל עמד על עניין זה באחת מאיגרותיו, והעלה מתוך הדברים ידיעה חשובה ויסוד גדול הנוגע במיוחד לבני הנעורים. כמבוא לליבון הנושא הוא מפנה אותנו לפסוק (תהלים ל"ג): "כי הוא אמר ויהי, הוא ציווה ויעמוד". מוצאים אנו כאן שני ביטויים דומים אבל שונים בקשר לבריאת העולם. בחלקו הראשון של הפסוק מדובר על הוויית העולם ועליה נאמר "הוא אמר", ובהמשך: "הוא ציווה – ויעמוד". מה פשר הדברים?

ההתבוננות בטבע מגלה בפנינו תמונה של חזרה תמידית: יום ולילה, מולד הלבנה, ארבע תקופות השנה. כל אלה הם מחזורים קבועים ההולכים ונשנים בלי הרף, מאוד ימות עולם. אך לאמתו של דבר אנו יודעים שעם היות הדברים קבועים וחזויים מראש, הקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. בכל רגע ורגע, העולם נברא מחדש! וכשם שבשעה שאמר אלוקים בפעם הראשונה "ויהי אור", היה האור חידוש מוחלט בבחינת יש מאין, כך פועל מאמר זה של "יהי אור" בכל רגע ורגע ומחדש את מציאות האור מן ה"אין" אל ה"יש". אנו מאמינים באמונה שלימה שאין קיומה של המציאות ברגע זה, מכריח את קיום המציאות ברגע שאחריו. המסקנה: כל הבריאה כולה, מלאה חידוש מתמיד.

עתה נבין היטב את החילוק בין "אמר ויהי" לבין "ציווה ויעמוד". חציו הראשון של הפסוק מתייחס לחידוש של התהוות בעת הבריאה, וחלקו השני לחזרה המתמדת של ההתחדשות. כשנעמיק, נבחין גם בהבדל שבין "אמר" לבין "ציווה", אשר בעטיו "אמר" מתקשר ל"ויהי" ו"ציווה" ל"ויעמוד". ציווי יתכן רק כאשר ישנו המצווה שאלינו פונים, לעומת זאת, אמירה אינה בהכרח פנייה אל הזולת. לפיכך כאשר מדובר על התהוות העולם יש מאין, הלשון הוא "אמר". כי בשעת בריאת העולם, עדיין לא היה אל מי לפנות. מה שאין כן כאשר

מדובר על המשכת המציאות הקיימת מכבר, יש כבר פנייה אל הזולת, לכן נאמר בעניין זה "הוא ציווה". הקב"ה ציווה ומצווה בכל עת על העולם הקיים, שיתחדש ובכך ימשיך לעמוד. ידוע שכל אדם הינו עולם קטן. כל אחד הוא עולם בפני עצמו. יש לדבר משמעויות שונות הנוגעות בעיקר לענייני עבודה השם. אחד הדברים שבהם אפשר להמשיך את האדם לעולם וללמוד מהעולם על האדם, הוא העניין הנידון כאן. מהלך העלייה של האדם, מחייב אותו ליצור את אישיותו בדומה לדרך שבה ברא ובורא הקב"ה את עולמו. על כן האדם השלם חי את חיי החידוש בפנימיותו, גם תוך כדי החזרה ההולכת ונשנית מבחוץ. כלומר, אין שיגרת חיי תורה ומצוות החוזרים ונשנים במידה רבה בחיי היום יום, מכבה את להט החידוש הפנימי. האדם השלם משכיל לעבוד את בוראו בבחינה של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", כדוגמת הבריאה המתחדשת בכל רגע תוך כדי שיגרת המחזוריות הקבועה והמתמדת. על כן דווקא במקום המובהק כל כך של התמדת החזרה, באה הדרישה ל"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – רעננות החידוש, בתוך תוכה של קביעות מחזור.

בסיום דבריו פונה הגר"י הוטנר זצ"ל אל בני הנעורים ואומר: בני אדם רגילים לפרש את הפסוק "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו" (איכה ג), שטוב לאדם לקבל על עצמו עול תורה אפילו כאשר הוא נער. אך זוהי טעות, כוונת הפסוק לומר שקבלת עול תורה של בני הנעורים חייבת לבוא דווקא מפני שהם נערים. הכיצד? דבר ידוע הוא שהנשמה היא דבר מופשט שאי אפשר לראותו ולמששו בידים, בעוד שהגוף הוא דבר מוחשי. ידוע עוד שקל יותר לעורר עניינים מופשטים, כאשר יש לנו אחיזה בדבר מוחשי. דרך זו אנו מבינים עניינים רוחניים ומתייחסים אליהם ביתר שאת, כאשר יש לעינינו דוגמא לדבר מהעולם הגשמי והמוחשי.

על כן בתקופת הנעורים יכול האדם לנצל את השינויים החלים בגופו בכל עת, כהתעוררות לעשות שינויים ולהתחדש במערכת חייו הרוחניים. קומת הנער הולכת ומתגדלת, קולו משתנה, זיפי זקן עולים בלחיו ועוד. לא פעם הוא שומע כיצד אומרים לו: "אתמול היית ילד, והנה אתה כבר בחור". נער פיקח משתמש בהתחדשות שהוא מוצא בגופו, כדי לעשותה כלי להתחדשות בנשמתו. כאשר יחסו לעבודת השם הינו רציני, הוא יפיק תועלת עצומה מהשינויים החלים בו, בנצלו אותם לתזכורת תמידית להתחדש.

לכן "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו" – זהו הזמן המתאים להשוות את עולמנו הקטן לעולמו של הקב"ה המתחדש בכל עת. בתוך מעטפת החיים ואפילו חיי תורה ומצוות החוזרים ונשנים, יש לקיים ולחדש עולם המתחדש חדשים לבקרים. מעלה יתירה היא אפוא לאדם, כשזוכה להתחדש כל הזמן.

*

ההסתגלות לרעיון ההתחדשות הינה הכנה חשובה מאין כמוה לקראת ההתחדשות הגדולה של תחילת שנת הלימודים, תחילת הזמן ותחילתו של כל דבר.

הגר"ב קונשטט זצ"ל אמר בעת כניסתו למשכן החדש של ישיבתו: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתני בבית ה' כל ימי חיי ולבקר בהיכלו". לכאורה יש כאן סתירה, כך שאל, מצד אחד מייחל דוד המלך ל"שבתני" דהיינו ישיבת קבע, ובהמשך הוא אומר שמשאלתו היא "לבקר בהיכלו", משמע ביקור ארעי.

השיב ראש הישיבה ואמר: שני הדברים צדקו יחדיו, שהרי לכל אחד מהם יש מעלה וחסרון. מעלת "שבתני בבית ה'" היא הקביעות, אך יש בה חיסרון כי כל דבר קבוע עלול להיהפך לשגרה. כנגד זה, מעלת הביקור היא שיש בה מההתחדשות והיא רחוקה מהשגרה. אם כן חיסרון הביקור הוא בהיותו ארעי. לכן ביקש דוד המלך שיזכה

לשבת בבית ה' ישיבת קבע, עם מעלת ההתחדשות של "לבקר
בהיכלו".
אם כן, תקופת "בין הזמנים" הינו זמן שבו אדם קרוב יותר אצל עצמו,
אין לחץ חברתי מסביבו וגם ההמון הסוחף אינו נמצא. מבחינה
מסוימת האדם דומה בתקופה זו למי שנמצא על אי בודד, וסכנת
החיקוי והשגרה פוחתת. על האדם לנצל תנאים אלה כדי להינצל גם
מחיקוי עצמו ועל ידי כך יזכה לעבוד את השם מתוך התחדשות. כך
יוכל להכין את עצמו להתחדשות שתקדם את פניו בתחילת הזמן.
הנהגת ההתחדשות בכוחה לסייע גם לחיזוק התפילה והאמונה.
לבחון את הבריאה במבט מחודש, החורג מהמבט השגרתי
שהורגלנו בו מילדות. כמו שאומר בעל "חובות הלבבות" שככל
שהאדם מתבגר, עליו לחדש את הסתכלותו בחסדי הבורא ובגודל
נפלאותיו בבריאה. באותה מידה יש להתבונן בכל פעם מחדש,
בבני אדם הסובבים אותנו ולחפש את מעלותיהם. כמו כן זהו זמן
הסתכלות על מצוות שהורגלנו בהן, הן בין אדם למקום והן בין אדם
לחברו, ובדרך זו להסתכל על מנת להתחדש בכל דבר ודבר.

*

עצה לבטל את כוח ההרגל...

הגרא"א דסלר זצ"ל כתב באחת איגרותיו:
"אך הוא גופא קשיא, כיצד מבטלים את כוח ההרגל? וכי על ידי
שנעביר במחשבתנו את הציווי שיהיה בעינינו כחדש יבטל כוח
ההרגל? אין ספק שלא נועיל בכך מאומה. העיון וההתבוננות הם
אלה שיבטלו את כוח ההרגל! כל דבר אשר יעין בו האדם ימצא בו
חידוש, הן בהלכה הן באגדה והן בתפילה, וכן בכל מצווה ומצווה –
אם יכין אדם את עצמו אליהם, יחדש הבנה בכוונתו אשר יכוון בהם,
וימצא חידושים ויהיו אצלו כמו חדשים".

*

תובנה מהירח...

הרש"ר הירש, כתב נפלא על ההתחדשות הנלמדת ממצוות קידוש החודש. המצווה הראשונה מצווה אותנו, להמשיך ולחנות את רגעי השיא שלנו כל חודש מחדש: "החל ה' את עיצובו הפנימי של עמו בקביעת "אות", אשר יחזור על עצמו תקופות קצובות, ירכז אליו תמיד מחדש את מבט העם, יקרא לו תמיד ללידה חדשה מתוך ליל השיגיונות והשחיתות, ויבטיח רעננות נצחית עבור האמת והטוהר, עד אשר יחוסן ישראל לעד מפני הקיפאון המצרי, הקיפאון הרוחני המוסרי". העולם היומיומי עלול למשוך את האדם, חלילה, כלפי מטה. המצוות בכלל, והמצווה הראשונה המסמנת את הדרך לדרך קיום המצוות – "רעננות נצחית" "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"...

*

"נפש האדם אוהבת להתרגש"...

כך כותב האדמו"ר מפאסצנה זצ"ל בספרו "צו ודרוד" (פסקה ט):
"נפש האדם אוהבת להתרגש, לא על שמחה לבדה, רק גם סתם להתרגש אוהבת היא. אף להתרגש בעצב ובכיה רוצה היא. אוהב האיש לראות מראות איומות ולשמוע מעשיות נוראות עד כדי לבכות כדי להתרגש על ידן. חוק וצורך הנפש היא, כשאר חוקותיה וצרכיותיה.

לכן, רק האיש המשלים חוקה זאת בעבודה ובהתרגשות התורה והתפילה שומר נפשו... מי שעבודת קדשו בלא התרגשות היא, אז או שתבקש לה הנפש התרגשויות אחרות, זולות, אף של עבירה, כדי להשלים חוקה, או שסוף כל סוף תחלה אחת ממחלות הנפש, מחוסר אחת מצרכיותיה".

*

מה שהיה - היה...

אנו אנשים שמעריצים דיכרון... את הכל אנו רוצים לזכור: את הלימוד, את חוויות החיים, את החברים, ובכלל - לשכוח משהו נראה לנו לא תקין. אז למה הקב"ה ברא אותנו כך?... לרבי נחמן מברסלב זי"ע יש סיפור ששופך אור חדש על תפקידה המדהים וההכרחי של השכחה הברוכה. מעשה בחבורת אנשים שהמלך שכר אותם למלא חביות במים מן הנהר. החבורה יוצאת לעבודה במרץ ובשמחה, אלא שבשלב מסוים מגלים האנשים שהחביות נקובות בתחתיתן וכל מה שהם שואבים פשוט נשפך. הם לא מצליחים למלא את החביות וגם אין סיכוי למלא אותן לעולם. חלקם מתייאשים. בשביל מה לעבוד כל כך קשה אם בכל מקרה לא יישארו מים בחבית? עמד שם פועל חכם אחד ואמר לחבריו, מה לנו אם נשפך, הרי אנו מושכרים אצל המלך לימי עבודה ושכרנו לא יקופח בין אם נשארו המים ובין אם התחלפו להם במים חדשים. העיקר שאנו עובדים למלא את החביות. בואו נחשוב, אם החביות לא היו נקובות, מה היה קורה? תוך כמה ימים הפועלים היו מסיימים למלא אותן. הפועלים היו מנתקים את הקשר אל המלך והמים בחביות היו נשארים כמו שהם עוד ימים רבים וכידוע מים עומדים לא משתבחים עם הזמן...

החביות נקובות בכוונה. זו לא טעות או תקלה זו הדרך היחידה להמשיך ולהתקשר אל המלך. זו הדרך היחידה להתחדש ולהשתנות. אנו לעולם לא נהיה מלאים, תמיד נחסר. וכל זה בזכות השכחה הברוכה. בשביל שנוכל להשתנות, להתחדש, לברוא את עצמנו מחדש בכל יום, יצר הקב"ה את השכחה. מה שלא תעשה, לא תוכל להיות אותו אדם עם אותן מחשבות ואותם חלומות. בשכחה סוד ההתחדשות הקבועה. לא צריך לזכור הכל... בשביל להתחדש ולהשתנות צריך גם לדעת לשכוח חוויות מהעבר.

בתחילת שנת הלימודים עלינו לשכוח ממה שהיה שנה שעברה
ולתחיל מחדש... גם המחנכים, גם ההורים וכמובן התלמידים...

*

- ההתחדשות גורמת לשמחה -

בפרשת השבוע כתוב על חג הסוכות: "ושמחת בחגך". חג הסוכות
הוא "זמן שמחתנו". מדוע דווקא חג הסוכות הוא זמן שמחתנו?
הסביר זאת אחד מגדולי ישראל: "הסוכה היא שמחה עליונה מאד,
עד שאינה יכולה להיות קבועה, כי אם דרך ארעי. אבל היא עומדת
במקום אחד, מפני שגלי האור של השמחה שוטפים, ואחד מתעלה,
ומיד בלא שום הפסק השני, החדש, שהוא יותר מאיר ויותר משמח,
יורד ונשפע. על כן נראה כאילו הכל היא סוכה אחת, ובאמת בכל
רגע ורגע, ובכל חלק מחלקי הרגע, ישנה סוכה חדשה ממש.
ומפני שהשמחה היא מהתחדשות, וכאן ההתחדשות היא תמידית,
על כן הוא זמן שמחתנו".

*

לקראת תחילת שנת הלימודים כדאי לשים לנגד עינינו (גם מחנכים
וגם תלמידים...) את דבריו של רבי נחמן מברסלב זי"ע:
**"עיקר כוחם של הדברים נובע מהדרך שבה התחלנו לעשותם.
התחל מחדש בכוח ובהתלהבות.** (ליקוטי מוהר"ן ס"ב, ו)
וגם אם יש ימים שלא הולך לנו... צריך לזכור את דבריו של חכם
אחד מאומות העולם: **"ההצלחה היא היכולת לעבור מכישלון אחד
למשנהו מבלי לאבד את ההתלהבות"...**
יהי רצון שההתלהבות האופפת אותנו (המחנכים והתלמידים...)
בתחילת השנה תלווה אותנו כל השנה, ונזכה ללמוד וללמד מתוך
שמחה, התלהבות והתחדשות.

שבת שלום!

העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com